26.6.2018

K 11/2018 vp Hallituksen vuosikertomuksen 2017 lakivaliokuntaa koskevien oikeusministeriön lausumien päivityksiin liittyvät lisäselvitykset

1) Lisätietoa järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta

OM ja SM ovat 2.2.2018 asettaneet OM:n johdolla toimivan järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan yhteistyöryhmän valtioneuvoston tason yhteistyöfoorumiksi. Ryhmän tehtävänä on seurata järjestäytyneen rikollisuuden kehitystä ja sen torjuntaa koskevaa lainsäädäntö- ja viranomaistoimintaa sekä kehittää ja seurata näiden toimien tavoitteellisuutta. Ryhmä hankkii ja välittää tietoa eri hallinnon alojen välillä ajankohtaisten kansainvälisten sopimusten ja EU-oikeudellisten instrumenttien valmistelusta ja seuraa järjestäytynyttä rikollisuutta koskevia kansainvälisiä ja EU:n toimia. Ryhmä koordinoi tarvittaessa järjestäytynyttä rikollisuutta koskevia arviointeja ja vastauksia kansallisiin ja kansainvälisiin kyselyihin. Yhteistyöryhmän toimikausi päättyy 31.12.2020.

2) Turvapaikka-asioiden hajauttamisen vaikutuksia koskevan selvityksen aikataulu

Turvapaikka-asioiden hajauttamisesta valmistuu tietoa elokuussa.

3) Ihmiskaupparikosten etenemisen haasteet rikosprosessissa

Ihmiskaupparikosten etenemisen haasteet rikosprosessissa liittyvät ennen kaikkea esitutkintaan, ei niinkään syyteharkintavaiheeseen. Haasteet liittyvät muun ohella näytön saamiseen rikoksista, kuten asianomistajien kertomusten luotettavuuteen ja yhteistyöhalukkuuteen. Ongelmia on ollut myös ulkomailla tehtyjen tekojen osalta oikeusapupyyntöihin ja niiden toteutumiseen liittyen. Joistain maista oikeusavun saaminen on ollut hankalaa tai epätodennäköistä maiden heikosti kehittyneen poliisi- ja oikeusjärjestelmän vuoksi tai epävakaiden yhteiskunnallisten olojen johdosta. Poliisin tietoon tulleista rikoksista selvitettiin vuosina 2010—2016 noin kolmannes. Kahtena viimeisenä vuotena selvitysprosentti on ollut matalampi, mutta toisaalta asioiden lukumäärä kasvoi vuonna 2016 voimakkaasti, joten selvitettyjen rikosten lukumäärästä ei voi tehdä vielä pidemmän ajan johtopäätöksiä. Vuonna 2017 poliisin tietoon tuli 74 ihmiskaupparikosta, selvitettyjä rikoksia oli yhteensä 12. (Laskettu Tilastokeskuksen tiedoista.) Lähes kaikki selvitetyt rikokset etenevät syytteen kautta tuomioistuimeen. Vuosina 2010—2016 poliisi selvitti yhteensä 69 ihmiskaupparikosta ja tuomioistuimissa käsiteltiin 66 rikosta.

Ihmiskaupparikosten esitutkintaan on kiinnitetty eri yhteyksissä huomiota. Asiat ovat usein laajoja ja monimutkaisia, ja asianomistaja on monesti tuen ja suojelun tarpeessa. Muun muassa lakivaliokunta on todennut, että ihmiskauppaa käsittelevää koulutusta tulee jatkossa kehittää edelleen ja järjestää aiempaa systemaattisemmin (LaVL 21/2014 vp). Poliisin koulutus samoin kuin muut poliisihallinnon asiat kuuluvat sisäministeriön toimialaan.

4) Kielellisten oikeuksien toteutumisesta käräjäoikeusverkoston uudistuksessa

Espoosta ei ole tullut viestiä kielellisten oikeuksien toteutumiseen liittyvistä ongelmista. Tiedossa on ollut se, että rekrytointi on saatettu kokea siellä haastavaksi. Raaseporissa henkilöstöä on saattanut hakeutunut muihin tehtäviin, mikä on ymmärrettävää. Hanke on viestinyt käräjäoikeuksille, että kie-

lellisten palvelujen turvaaminen on peruste istuntopaikolle tehtäville työpistejärjestelyille, joten tulevassa Länsi-Uudenmaan käräjäoikeudessa on mahdollista jättää henkilöstölle työpisteitä Raaseporiin, johon jää istuntopaikka. Sama koskee myös Porvoota Itä-Uudellamaalla.

Asia on nostettu viimeksi esille 19.6.2018 koulutuksessa käräjäoikeuksien johdolle, jossa erityisesti painotettiin aihepiiriä otsikolla ”Kielellisten perusoikeuksien turvaaminen kaksikielisissä käräjäoikeuksissa” seuraavasti:

”Kielelliset perusoikeudet olivat perusteellisen keskustelun kohteena, kun rakenneuudistusta käsiteltiin EK:ssa. Perustuslakivaliokunta korosti, että kielelliset oikeudet pitää turvata myös käytännössä. Lakivaliokunta edellytti, että tuomioistuinten kielelliseen osaamiseen kiinnitetään suurempaa huomiota tulevaisuudessa. Asia on toki huomioitu jo yhdistyvien käräjäoikeuksien paikallisprojektityössä, mutta tässä yhteydessä on syytä painottaa asian tärkeyttä. Tämä koskee ylipäätään tuomioistuimia mutta erityisesti kaksikielisiä tuomioistuimia 1.1.2019 lukien eli ruotsin kielen osalta Pohjanmaa, ItäU, LänsiU, Helsinki ja Varsinais-Suomi. Lisäksi tulee turvata saamen kielen käytön mahdollisuus Lapissa. Hankkeessa valmistelluilla lainsäädäntömuutoksilla huhtikuun alussa vahvistettiin ns. kielituomarien ja uutuutena myös kielinotaarien määrät. Perustuslakivaliokunnan lausuma vaatii paljon uudistuksen täytäntöönpanolta. Käräjäoikeuksien itsensä käsissä on haastavaksi koetun kielitaitoisen kansliaväen rekrytoinnin onnistuminen. Siinä onnistumista helpottaa se, että käräjäoikeudessa panostetaan selkeästi ja näkyvästi palvelujen saatavuuteen vähemmistökielellä. Panostaminen voi tapahtua organisoitumisen kautta. Kieliosastoja ei juuri ole otettu käyttöön, mutta panostaminen voi tapahtua muullakin tapaa, kuten esim. palvelutiimien, kielikoulutuksen ja -osaamisen kehittämisellä ja ylipäätään huomion kiinnittämisellä asiaan.”

Lisäksi ilmoitettiin hankkeessa olevan valmiutta osallistua kaksikielisten käräjäoikeuksien mahdollisiin yhteisiin kehittämistoimenpiteisiin. Aihepiiriin palataan heti alkusyksystä.

5) Lisätietoa rattijuopumusta koskevaan lausumaan 4, jonka mukaan ”eduskunta edellyttää, että hallitus laatii selvityksen rattijuopumuksen rangaistuskäytännöistä”

Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti on oikeusministeriön pyynnöstä laatinut selvityksen rattijuopumus- ja kuolemantuottamusrikosten yhdistelmistä määrättävistä rangaistuksista (Niemi, Hannu & Saarinen, Ville, 2017). Muistiossa tarkastellaan rattijuopumuksen yhteydessä tehtyjen kuolemantuottamusten rangaistustasoa, siihen vaikuttavia tekijöitä ja verrataan rikosyhdistelmän rangaistustasoa muunlaisten kuolemantuottamusten rangaistuksiin. Selvitys kattaa lausumassa edellytetyt asiat. Selvitystä on edelleen hyödynnetty aineistona rangaistusten oikeasuhtaisuutta käsittelevässä oikeusministeriön arviomuistiossa (OMML 7/2018), jossa tarkastellaan rattijuopumusrikosten rangaistuksia.

Selvitystä ei ole toimitettu erikseen eduskunnalle, mutta kyseinen arviomuistio on toimitettu LaV:lle, jolloin sitä on käsitelty seksuaalirikosten osalta. Selvitys voidaan lähettää erillisenä lakivaliokunnalle yhdessä rattijuopumuksen promillerajojen tarkoituksenmukaisuutta koskevan selvityksen kanssa (ks. EK 56/2014 vp, lausuma 3), kun viimeksi mainittu valmistuu.